Становище

от доц. д-р Петър Кирилов Нешев, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, член на Научно жури, съгласно заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 1177 от 16.12.2020 г.

Относно: представен дисертационен труд със заглавие „Взаимовръзката алекситимия-емпатия при ситуативна и личностна тревожност” за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология” от Гълъбина Борисова Кендалова-Петрова докторант на самостоятелна подготовка в професионално направление 3.2. „Психология”, докторска програма „Обща психология“, Катедра „Психология” към Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Представеният дисертационен труд е посветен на актуален и значим проблем от областта на съвременната психология. Докторантката е изследвала същността, спецификата и проявите на алекситимията, емпатията и тревожността. Авторката е представила възможностите и постиженията на когнитивно-поведенческия подход и на когнитивно-поведенческата терапия за преодоляване на алекситимията и тревожността.

Дисертационният труд е в обем от 166 страници и съдържа увод, четири глави, списък на използваната литература и приложения. Текстът съдържа 58 таблици и 5 фигури. Списъкът на използваната литература включва 231 източника на кирилица и латиница.

Още в началото много точно и ясно са определени целта и задачите на дисертационния труд. Целта на дисертационния труд е да се направи оценка на емпатията, алекситимията и тревожността като черта и състояние на личността и да се предложи набор от техники, които да бъдат използвани съобразно специфични характеристики на клиентите.

Основните задачи на изследването са:

- да се оцени нивото на емпатия, алекситимия, тревожност при изследваните лица;
- да се установи има ли полови различия по отношение на тези параметри;
- да се изследват тенденциите, свързани с определени демографски параметри;
- да се проучи влиянието на възрастта върху емпатията, алекситимията, тревожността;
- да се направи анализ на ефективните техники за справяне с хора с алекситимия и повишена тревожност.

В глава първа „Теоретични концепции за алекситимията, емпатията и тревожността“ е направен научно-теоретичен обзор на разчични научни подходи за обяснения на изследваните явления. Тук авторката разглежда и описва спецификата на различни видове алекситимия, емпатия, тревожност.

Във втора глава са коректно посочени целта, обекта, принципите, задачите, хипотезите и методите на проведеното емпирично изследване. Подбран е подходящ психологически инструментариум за реализиране на изследването, а именно – Торонтска скала за алекситимия, тест за емпатиен потенциал, въпросник за ситуативна и личностова тревожност. Изследвани са 221 човека, като са спазени етичните и професионални стандарти за провеждане на психологическо изследване.

В трета глава са направени интерпретация и задълбочен статистически анализ на получените резултати по отношение на издигнатите хипотези. Авторката убедително е разкрила общите тенденции, а така също и детайлите във взаимовръзките на изследваните явления. Направени са обосновани изводи. По-важните изводи са:

При направеното изследване се наблюдава значимо различие по отношение на личностната тревожност и трудовата заетост - най-тревожни са безработните, следвани от пенсионерите, работещите, студентите. Тревожността, свързана с работата е фактор, влияещ върху здравословното състояние. Професиите и отраслите с високи нива на тревожност са проблем за здравеопазването и обществения сектор на икономиката.

Връзката на работния статус и тревожността е права. При повишаване на заетостта, ситуативната тревожност се повишава. Посоката на връзката между работния статус и личностната тревожност е права. С увеличаване на заетостта се увеличава и личностната тревожност. Тенденцията за връзката на образование и личностната тревожност е обратна. При повишение на нивото на образование намалява личностната тревожност.

Данните от изследването показват, че тревожността е болестотворна, когато засяга функционирането на личността в професията и в семейството. Висшето образование е фактор понижаващ тревожността. Емоционалните партньорски отношения могат да оказват влияние в посока на предпазване, а така също и в посока на възникване на тревожността. Работата също не е еднозначен фактор. От една страна тя може да бъде предпазен механизъм, но тя може да бъде и източник на тревожност.

На база направените изводи авторката прави обобщението, че най-подходящи в терапевтичния процес са техниките, използвани от когнитивно-поведенческата психотерапия в интеграция с други парадигми.

В глава четвърта, озаглавена „Теоретико-практически препоръки за добра консултативна практика“ са посочени конкретни успешни практически умения, съвети и процедури при работа с хора с високи нива

на алекситимия и тревожност и ниски нива на емпатия. Подробно са описани техники и тренниги за разпознаване и овладяване на емоциите, за вербализиране на емоциите, за изразяване на емоциите, за преодоляване на трудностите при споделяне на емоциите.

Теоретичните и приложните постижения, постигнати в дисертационния труд, са популяризирани в научните публикации на докторантката.

Авторефератът представя адекватно и точно съдържанието, структурата, научните достойнства, водещите идеи, постигнатите резултати и приносите на дисертационния труд.

Научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд са:

1. Направени са анализ и систематизация на основните психологически теории, свързани с емпатия, алекситимия, ситуативна и личностна тревожност.
2. Проучено е влиянието на алекситимията, емпатията, тревожността върху функционирането на личността, както и значението на тези параметри върху релацията психично здраве-професия-семейство.
3. Разработен и емпирично проверен е модел за взаимодействието на променливите – алекситимия, емпатия, тревожност.
4. Направени са обосновани изводи и са посочени конкретни техники, които биха били полезни в процеса на психологическото консултиране.
5. Доказана е необходимостта от акцентиране в психологичното консултиране върху емпатията, алекситимията и тревожността, като са дадени практически препоръки за консултативна работа.

В заключение – дисертационният труд със заглавие „Взаимовръзката алекситимия-емпатия при ситуативна и личностна тревожност” е много добре структуриран, стилово е издържан, разкрити са теоретичните основания на темата и е представена практическата приложимост на различни консултативни подходи и техники за работа с клиенти с високи нива на алекситимия и тревожност и ниски нива на емпатия. Като имам предвид научната аргументация на изследвания проблем, постигнатите значими резултати в дисертационния труд и ценната им практическа приложимост в консултативния процес, изразявам положителното си мнение и гласувам на докторант Гълъбина Борисова Кендалова-Петрова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по психология”.

Варна, 15. 01. 2021 г. Доц. д-р Петър Нешев